

Довершуємо лекцію рекомендаціями книжок, що допоможуть читачам збагнути правдивий образ доби Середньовіччя:

Демчук Стефанія. Доба постів і карнавалів. Як жили, пили і кохалися у середньовіччі / Стефанія Демчук. – Київ : Віхола, 2023. – 336 с.

Середньовіччя таке далеке від нас, що, почувши згадку про цей період часу, ми продовжуємо малювати в голові ту картинку, яку побачили колись у кількох поганих фільмах. Та чи справді середні віки були такими жажливими? Історикиня Стефанія Демчук, стверджує, що ні, середньовіччя не було ані темним, ані диким. У своїй книжці авторка розповідає, як усе відбувалося насправді: що їли та пили люди, як виховували дітей, чого боялися і як святкували. Хто ж назвав середньовіччя темними віками? Чи насправді діти пили алкоголь і про що йшлося у тогочасних виховних трактатах? У чому люди зізнавалися на сповіді? Чим лікувалися і як виглядала тодішня депіляція? Усе це, а також дієти, навчальний процес у школах і навіть бійки між студентами й містянами описує історикиня у своїй книжці. Стефанія оживляє людей середньовіччя, розповідаючи про цей час без міфів і табу. *Стефанія Демчук* – історикиня, кандидатка історичних наук, асистентка кафедри історії мистецтв Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Співзасновниця науково-просвітницького проєкту «Symbolon. Центр середньовічних та ранньомодерних студій», який поклав початок популяризації медієвістики та ранньої новістики (історії XVI століття) в Україні. Авторка книжки «Від бобра до фазана. Їжа західноєвропейського Середньовіччя».

Зайбт Фердинанд. Блиск і вбогість Середньовіччя. Історія з початком і кінцем / Фердинанд Зайбт; Перекладачі : Христина Назаркевич, Олег Конкевич. – Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2009. – 512 с.

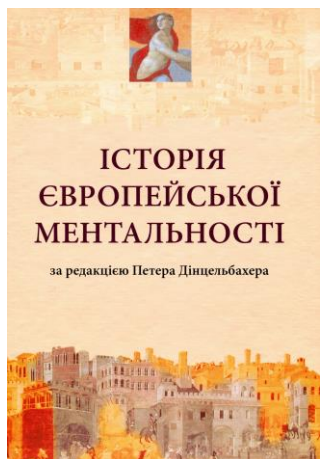
У своїй науково-есеїстичній праці видатний німецький медієвіст Фердинанд Зайбт (1927-2003) осмислює та цілісно зображує тисячолітній відрізок історії Європи від занепаду античного Риму до народження модерності, традиційно званий Середньовіччям. За основу викладу автор бере політичну історію як найпомітніший вияв суспільних стосунків; а вже опираючись на неї, відкриває перед читачем найрізноманітніші грані культури

західнохристиянського Середньовіччя: від організації виробництва, торгівлі, транспорту до характерних рис тогочасного письменства, малярства, архітектури. Книга може служити й широкому колові читачів – як захоптиве впровадження до надзвичайно цікавої історичної доби, і професійним історикам – як приклад широкої фахової рефлексії в есеїстичному ключі.

Життя в середньовічному замку / Джозеф Гіс, Френсіс Гіс; Перекладач : Марія Багрій. – Київ : Лабораторія, 2025. – 272 с.

Середньовічна історія оживає у дослідженнях на замку Чепстоу, розташованому на кордоні між Англією та Уельсом. Френсіс та Йозеф Гіси пропонують подорож у змальоване до дрібниць повсякденне життя Середньовіччя. Видатні дослідники розкривають таємниці життя тих людей, для яких замок був центром існування – від лордів і леді до простих мешканців навколишніх сіл. Яку роль відігравав замок? Що носили, їли і як проводили вільний час вельможі і прості люди? Чи правда, що правила сексуальної поведінки забезпечували суспільний порядок? Автори розкривають важливу роль честі в середньовічній культурі, процеси посвячення лицарів та заходи, які використовувалися замками для захисту від зовнішніх загроз. «Життя у середньовічному замку» – це ключове джерело пізнання епохи лицарів і королів. Френсіс та Йозеф Гіси — автори світових бестселерів з історії середньовічної Європи. Спільно написали понад двадцять книг, накладі яких складають понад мільйон примірників.

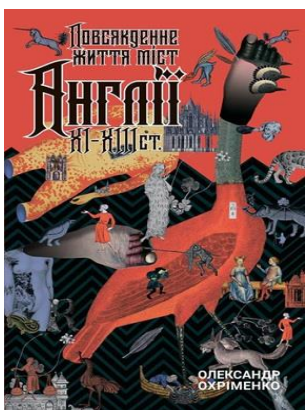
Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера; Переклав з нім. Володимир Кам'янець. – Львів: Літопис, 2004. – 720 с.

Історію європейської ментальності від античності й до наших днів досліджено крізь призму формування і розвитку основних концептів людського життя: релігійності, сексуальності і кохання, хвороби, віку, смерті, страхів, комунікації, «свого» і «чужого», простору і часу тощо. Доступний виклад матеріалу заохотить до читання не тільки фахівців-істориків, культурологів, етнологів, – але й усіх, хто цікавиться розвитком європейських народів у культурно-

історичному зрізі.

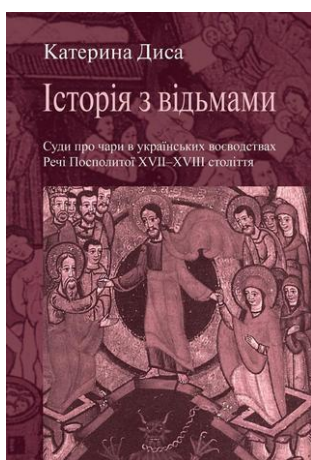
Світле Середньовіччя. Новий погляд історію Європи V–XIV ст. / Метью Гэбриель, Девід Перри М. – Publisher, 2023. – 352 с.

Середньовічний світ наповнений сонячним світлом через вітражне скло. Усипані дорогоцінним камінням золоті релікварії сяють перед військами, що проходять. Існують, воюють і торгують один з одним люди різних релігій та вірувань. Тут найкращі мореплавці – вікінги, а на світовому ринку в особливій ціні шовк, спеції, пахощі, дорогоцінні метали, хутро, зброя та поневолені люди. Географія Середньовіччя велика. У той час коли глибоко на півночі населення зайняте спалюванням своїх загиблих у бою правителів разом з їх поки живими рабами в яскравому полум'ї посеред широкого озера, на берегах Середземного моря, потопаячи в пахощах від цвітіння трав, народжуються музика та образотворче мистецтво. Читач відвідає і загляне в усі куточки Світлого Середньовіччя – від оточеної зеленню Равенни до холодних берегів Аляски, пройде разом з караванами безмежними рівнинами та повноводними річками і, нарешті, складе свою власну оцінку думку про майже тисячолітню легендарну епоху.

Охріменко Олександр. Повсякденне життя міст Англії XI–XIII ст. / Олександр С. Охріменко Київ: ПенМен, 2019. – 293 с.

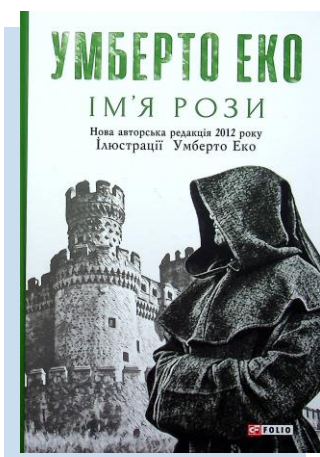
У виданні проаналізовано повсякденне життя міст Англії XI–XIII ст. в усіх його проявах – матеріальному, соціальному та ментальному. Проведено максимально повну з фактологічної точки зору реконструкцію проявів людської індивідуальності в матеріальному житті середньовічного англійського бюргерства XI–XIII ст.

Діса Катерина. Історія з відьмами. Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII–XVIII століття / Катерина Діса. – Київ : Критика, 2008. – 304 с.

Головні герої книжки киево-могилянського історика Катерини Диси – відьми і чари. Абстрактніше – уявлення про відьомство і чари, звинувачення у відьомстві, а також

конфлікти, що призводили до таких звинувачень. На читачів чекає захоплива інтелектуальна екскурсія за лаштунки судових процесів, адже самі суди, доводить авторка, – це лише оболонка. Важливо пам'ятати – судові документи, що їх тримає в руках історик, пройшли кілька своєрідних фільтрів: слова відьми переказав писар; записане не конче тотожне відповіді на запитане; не відомо, яким тоном усе це сказали... Що відбувалося під час судів? На підставі яких законів і процедур розглядали справи про чари? Яку роль відігравали плітки й тортури? Авторка порівнює законні приписи з реальними судовими практиками, аналізує соціальний і релігійний склад учасників судів, вироки у справах про чари, з'ясовує, які саме конфлікти – у яких середовищах і щодо яких предметів – найчастіше викликали підозри й звинувачення у відьомстві.

Умберто Еко. Ім'я рози / Умберто Еко. – Харків : Фолио, 2021. – 508 с.

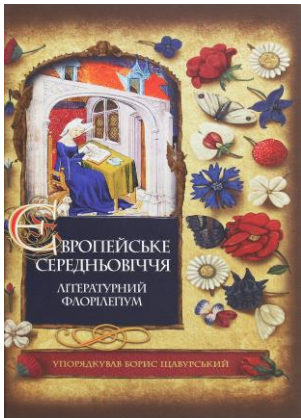
«Ім'я рози» – захоплююча детективна історія, органічно вплетена в реальні історичні події XIV століття. У середньовічному монастирі за загадкових обставин один за одним гинуть ченці. З'ясувати причину їхньої смерті доручено вченому-францисканцю Вільяму і його помічнику Адсо. Розпочавши розслідування, вони занурюються у лабіринт підступних інтриг, політичних махінацій, потаємних пороків та абсурдних забобонів, якими сповнене життя монахів, і, вирішуючи багато філософських питань, ідучи шляхом логічних розмірковувань, розкривають загадкові вбивства.

Фоллетт Кен. Стовпи землі / Кен Фоллетт; Перекладач Олег Колесніков. – Київ : РМ, 2024. – 1064 с.

Масштабний і водночас надзвичайно захопливий роман Кена Фоллетта «Стовпи землі» занурить вас в атмосферу середньовічної Англії. Разом із героями ви візьмете участь у будівництві величного собору, долаючи на шляху прикросі та небезпеки. Станете свідками великого кохання й небаченої підступності, а наприкінці розгадаєте загадку, яка пов'язала долі дуже різних людей. В центрі оповіді – мрія одного майстра, яка стає двигуном для

десятиків долів: від голодних родин, що втікають від бандитів, до амбітних священників, які маніпулюють вірою, аби здобути владу. Будівництво собору – символічний хребет історії, навколо якого розгортається боротьба за виживання, владу, любов і відчуття сенсу. Автор майстерно переносить читача в суворі реалії XII століття, де панує лютий патріархат, а життя жінок та дітей часто нічого не варте. Тут герої живуть серед постійного голоду, насилля, війни, втрат і відчаю. Однак навіть у таких умовах люди намагаються створити щось більше за себе. Їхні вчинки часом викликають захоплення, часом – обурення, але завжди залишають слід у пам'яті. Історія побудована на численних сюжетних лініях, що переплітаються в єдину епопею: від битви за королівський трон до внутрішніх конфліктів у церковній ієрархії. Кожен персонаж отримує свою мить для розкриття, і часто важко вирішити, кого підтримувати, адже Фоллетт майстерно показує неоднозначність кожного.

Щавурський Борис. Європейське Середньовіччя. Літературний флорилеґіум / Борис Щавурський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2020. – 944 с.

Якби середньовіччя було персонажем сіткому – це був би незграбний бідолаха, який напився під час вечірки й натеревенив зайвого. Всі довкола неправильно його зрозуміли, перекрутили його слова й додали окремим фактам чорноти й похмурості. Згодом середньовіччя взагалі перестали гукати на здібанки, адже ніхто не хотів перебувати в одному приміщенні з дивакуватим чумним неуком. Сьогодні прикметник «середньовічний» позначає масові страти науковців, переслідування відьом, помії, що ллються з вікон, і тотальну антисанітарію. Щойно у суспільстві стається резонансна подія небаченої жорстокості або неосвіченості – звідусіль долинають крики й стогони на кшталт «та це справжнє середньовіччя!». Але чи справді середні віки такі страшні й темні. Відповідь на це питання може дати хрестоматія «Європейське середньовіччя: літературний флорилеґіум» від видавництва «Навчальна книга – Богдан», упорядником якої став поет і літературознавець Борис Щавурський.

Oathbreakers: The War of Brothers That Shattered an Empire and Made Medieval Europe / Matthew Gabriel, David Perry M. – HarperCollins Publishers, 2025. – 304 p.

The Bright Ages: A New History of Medieval Europe / Matthew Gabriel, David Perry M. – HarperCollins Publishers, 2022. – 336 p.

